

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ЕКОЛОГІЯ

УДК 332.36; 631.95

Сидорук Б.О.,
канд. екон. наук, с.н.с., докторант,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

Постановка проблеми. Сьогодні земельний фонд України потерпає від надмірного антропогенного навантаження, що обумовлено, по-перше, незадовільним співвідношенням земельних ресурсів, серед яких переважають сільськогосподарські угіддя і більш за все рілля, по-друге, деградацією ґрунтів, що викликано нехтуванням законами екологобезпечного їх використання як у сфері сільськогосподарського виробництва, так і в інших галузях національного господарства, що призводить до зниження ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу [9].

Тому, в теперішніх умовах господарювання особливої актуальності набуває проблема зведення до мінімуму згубного антропогенного навантаження на земельно-ресурсний потенціал аграрної галузі та одночасне забезпечення екологічного балансу його використання.

Таким чином, зберегти і покращити існуючий стан земельних ресурсів можливо лише завдяки формуванню системи збалансованого землекористування, яка буде стосуватися усіх категорій земель, особливо тих, що використовуються в сільськогосподарській галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розроблення теоретичних і методологічних засад збалансованого землекористування, а також охорони й відтворення земельних ресурсів у своїх працях зробили такі вітчизняні вчені, як Д.С. Добряк, Й.М. Дорош, В.Я. Месель-Веселяк, Л.Я. Новаковський, П.Т. Саблук, А.Я. Сохнич, М.Г. Ступень, В.М. Трегобчук, М.М. Федоров, Г.В. Черевко та інші.

Проблемам екологізації агропромислового виробництва та формування екологічно-збалансованого використання земельних угідь присвятили свої праці Д.І. Бабміндра, І.К. Бистряков, П.П. Борщевський, О.М. Будзяк, О.М. Вишневська, В.В. Горлачук, В.П. Гордієнко, О.І. Гуторов, Г.Д. Гуцуляк, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, Б. Коммонер, Л.Г. Мельник, Є.В. Мішенін, Т.М. Ратошнюк, М.Ф. Реймерс, М.Д. Руденко, А.М. Третяк, М.А. Хвесик, О.В. Ходаківська тощо.

Однак, проблема екологічно безпечного використання земельно-ресурсного потенціалу досліджена недостатньо, особливо в частині збалансування екологічної та економічної складової в галузі землекористування, які позитивно впливають на стан земельних угідь та сприяють покращенню ефективності їх використання. Крім того, існує низка дискусійних питань, які потребують додаткових досліджень.

Постановка завдання. Науково обґрунтувати основні принципи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в галузі сільськогосподарського виробництва.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі основні завдання:

- дослідити дефініції «збалансований» і «сталий» розвиток в контексті гармонізації використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі;
- сформуванню структуроутворюючі зв'язки в системі збалансованого сільськогосподарського землекористування;
- обґрунтувати важливість збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу аграрними формуваннями в напрямку досягнення гармонійного розвитку сільськогосподарської галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Огляд літературних джерел з досліджуваної тематики показує, що в широкому значенні категорія «збалансований» означає «врівноважений». Зокрема, термін «баланс» походить з французької і визначається як «система операцій, взаємопов'язаних показників, які характеризують співвідношення чи рівновагу в явищах або процесах, що періодично змінюються, найбільш узагальнена система науково обґрунтованих економічних показників, що відображають масштаби і темпи господарської діяльності, а також основні пропорції розвитку народного господарства» [4, с. 61].

В науковій сфері часто ототожнюються поняття «збалансований» і «сталий» розвиток. Так, поняття збалансованого розвитку у Концепції збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року [6] розглядається як складний процес, спрямований на покращення екологічної ситуації.

Сталий розвиток, за визначенням Комісії ООН, – це «загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі» [5].

З погляду збалансованості певних елементів В.А. Фостолович визначає сталий розвиток як «процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення задоволення необхідних потреб усіх членів суспільства за умов збереження і поетапного відновлення природного середовища, створення можливостей для рівноваги між його потенціалами і потребами людей усіх поколінь» [11].

Проте, професор В.А. Барановський вважає некоректним вживання поняття «сталий розвиток» і пропонує застосовувати термін «збалансований розвиток», оскільки в даному випадку мається на увазі динамічна рівновага між компонентами інтегрованої геосистеми «природа-суспільство». Тому, сталий (збалансований) розвиток в його розумінні визначається як такий, що забезпечує певний тип рівноваги, тобто баланс між соціально-економічними і природними компонентами [1].

Професор А.М. Стельмащук також обґрунтував механізм сталого розвитку, розглядаючи проблему збалансованого розвитку аграрних підприємств, що включає господарський та економічний механізми, які в свою чергу складаються з сукупності методів і засобів досягнення поставленої мети [8, с. 57-59].

Т.В. Гардашук у своїй праці «Концепція збалансованого (сталого) розвитку та принцип справедливості» зазначає, що розвиток є збалансованим, коли він враховує «соціальні, економічні й екологічні (природні) чинники» [2], тобто тут виділяються три основних фактори збалансованого розвитку.

Значний внесок у вирішення проблеми розуміння принципів зрівноваженого (збалансованого) розвитку зробив Г.В. Черевко, обґрунтувавши науково-методологічні засади та концептуальні основи зрівноваженого розвитку сільських регіонів, напрями і умови реалізації зрівноваженого розвитку сільських територій. Вчений справедливо відзначив, що «зрівноважений розвиток сільських територій нерозривно пов'язаний зі зростанням ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, забезпеченням інтересів сільського населення...» [13].

Ю. Губені у своїй праці [7] розглядає проблему забезпечення збалансованого розвитку сільських територій та суб'єктів господарювання у них в аспекті дослідження впливу глобальних процесів. О. Шубравська, при вирішенні проблеми збалансованого розвитку агропродовольчої системи України, особливу увагу звертає на регіональні аспекти і передумови в процесі забезпечення сталого економічного розвитку суб'єктів господарювання [14, с. 69-72].

Отже, загалом поняття «збалансований» певною мірою можна визначити як системний, що має зрівноважені (оптимально співвідносні) між собою елементи і зв'язки.

Таким чином, поняття «збалансований розвиток» можна визначити як згармонізований розвиток за такими основними складовими – соціальною, економічною, екологічною, що означає збалансоване зростання як економічних, так і соціальних та екологічних параметрів постійними пропорційними (у раціональному співвідношенні до пропорційних) темпами, забезпечуючи загальний прогрес суспільства у всіх його сферах.

В даному ракурсі, збалансоване землекористування можна представити як процес взаємодії землевласника (землекористувача) та земельних ресурсів, що базується на дотриманні соціально-економічних, екологічних, моральних та інших критеріїв [3].

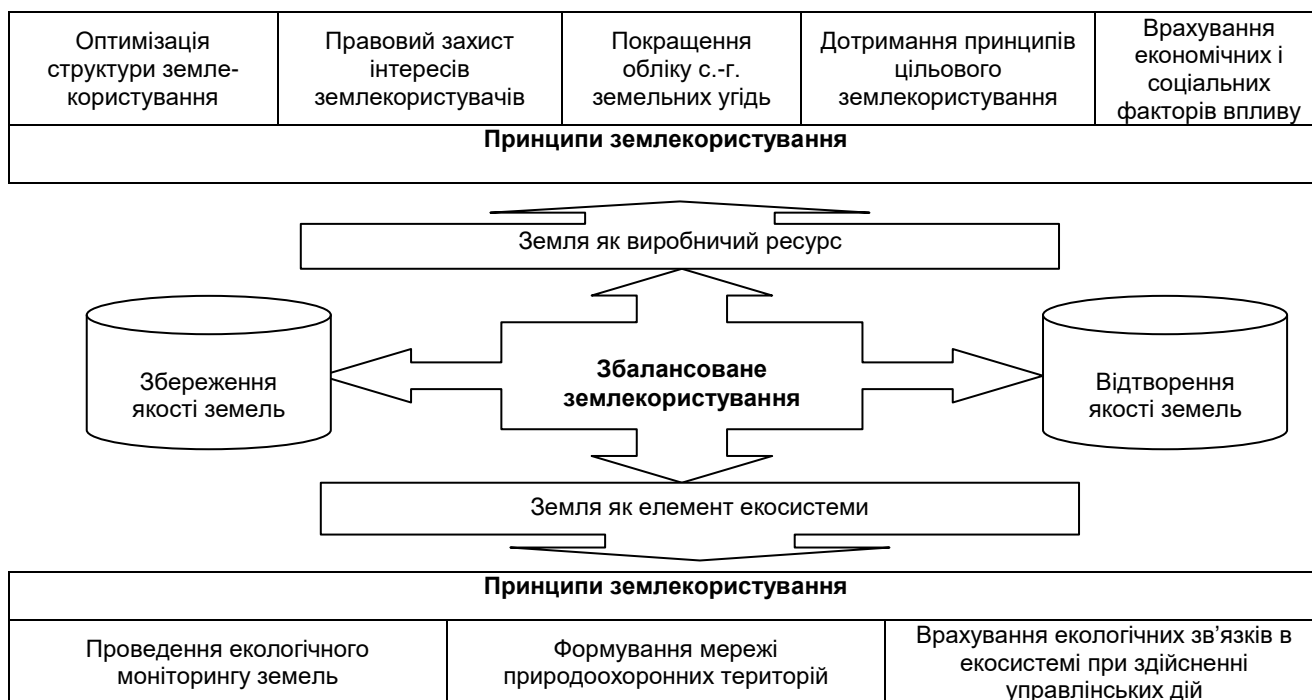
Враховуючи результати проведених досліджень, систему збалансованого землекористування в аграрній галузі можна відобразити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

В даному випадку, збалансованість має досягатися як у взаємодії елементів системи як єдиного цілого, так і у взаємодії цілого із надсистемами (на макро- і мегарівні), з врахуванням впливу екологічної і соціальної підсистем, що тісно взаємодіють між собою [15, с. 38].

Таким чином, збалансованість характеризує землекористування як процес, у ході якого система відносин перебуває в умовах динамічної рівноваги.

Ми погоджуємося із думкою В.М. Третяка, який стверджує, що стратегія трансформації сучасного сталого (збалансованого) землекористування повинна враховувати наступні аспекти [10]:

- обмеженість земельних ресурсів сільськогосподарського призначення;
- триваючу тенденцію деградації сільськогосподарських угідь та оцінку цих процесів як майбутню загрозу продовольчій та екологічній безпеці країни;
- регулювання земельних відносин та адміністрування використання земельних ресурсів за допомогою нормативно-правових актів, виходячи із вимог територіальних обмежень (обтяжень) у використанні земельних та інших природних ресурсів і рівня їх деградованості;
- необхідність розробки нормативно-правових документів для виконавчих органів різних рівнів та місцевого самоврядування, які стосуватимуться регламентації основних положень в галузі забезпечення збалансованого сільськогосподарського землекористування.

Рис. 1. Структурні зв'язки в системі збалансованого землекористування в аграрній галузі
Джерело: розробка автора

Таким чином, вважаємо, що узагальненими основними засадами збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі та його розвитку є наступні складові:

- справедливість щодо наступних поколінь – зобов'язання нинішнього покоління забезпечити щонайменше співрозмірну якість навколишнього середовища для належного рівня життя майбутніх поколінь;
- збалансованість використання земельно-ресурсного потенціалу з урахуванням економічних, соціальних і екологічних аспектів;
- процес потрібної суспільної інтеграції: цілей, територій та часу для забезпечення збалансованості розвитку господарських систем.

При цьому, основною ланкою на будь-якому рівні управління сільськогосподарським землекористуванням повинні бути аграрні формування, для яких ефективність власної системи управління має визначатися з врахуванням еколого-економічних ефектів, отриманих в результаті реалізації господарських рішень.

Особливістю системи збалансованого землекористування на рівні сільськогосподарських товаровиробників є те, що в даному аспекті важливим є врахування дієвості двох підсистем управління. Перша підсистема стосується прийняття господарських рішень самим землекористувачем, а друга є дотичною до загальних напрямів землекористування, які є визначальними на більш високих рівнях управління (рис. 2).

Забезпечення збалансованого землекористування має здійснюватися двома способами: територіального планування щодо збереження природних екосистем на частині території з таким розрахунком, щоб спеціально виділені ділянки підтримували раніше існуючий або заданий баланс між середовищеутворюючими компонентами за допомогою системи природних або особливо охоронних територій, мережі лісових ділянок і т.д та покомпонентного землевпорядкування щодо збільшення або зменшення площі угідь окремого виду (зокрема лісосмуг, природних кормових угідь тощо) для забезпечення рівноваги ландшафту [10].

Таким чином, основні принципи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу повинні виконуватись як на локальному (рівні суб'єктів господарювання), так і на рівні більш глобальних господарських систем.

Отже, збалансоване використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі – це система використання земельних ресурсів в сільськогосподарському виробництві, побудована на принципах задоволення зростаючих матеріальних потреб населення та еколого-ефективного використання земельних угідь, при якому антропогенне навантаження на земельні ресурси й природне середовище в цілому не перевищує самовідновлювального потенціалу агроекосистем і сприяє його відтворенню.

Рис. 2. Система зв'язків в процесі забезпечення збалансованості землекористування на рівні аграрних формувань

Джерело: розробка автора

На сьогоднішній день, з метою досягнення гармонійного розвитку сільськогосподарської галузі, необхідно зосередити увагу на становленні ефективного збалансованого функціонування аграрних підприємств. Саме вони є однією із забезпечуючих ланок у процесі економічного зростання. В даному випадку, важливим є утворення аграрного екологічного підприємництва на якісно вищому рівні функціонування як осередку соціально-виробничої системи господарювання.

Загалом, варто систематизувати основні напрями, в яких повинна проводитися робота з метою вирішення проблем в галузі збалансованого сільськогосподарського землекористування:

- забезпечення раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, упорядкування їх структури;
- екологічна стабілізація агроландшафтів шляхом встановлення збалансованого співвідношення природних і антропогенно змінених земель [12];
- розширене відтворення родючості сільськогосподарських угідь на основі впровадження принципів ґрунтозахисного землеробства;
- застосування ефективних систем планування та управління використанням земельних ділянок сільськогосподарського призначення, консервація малопродуктивних, технічно забруднених і деградованих земельних угідь;
- застосування економічних важелів впливу на суб'єктів землекористування з метою покращення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення.

Використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі з врахуванням зазначених підходів сприятиме формуванню ефективної системи сільськогосподарського землекористування і покращенню екологічного стану сільськогосподарських угідь як елемента природно-господарських комплексів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведені нами наукові обґрунтування основних складових в системі збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі мають важливе значення для формування ефективного землекористування та покращення якісного стану земельних угідь, які використовуються в сільськогосподарському виробництві.

Приведені наукові положення є важливими з точки зору оптимізації структури сільськогосподарських угідь та використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі, що сприятиме організації ефективних господарських комплексів, діяльність яких базуватиметься на врахуванні впливу еколого-економічних факторів і соціальних чинників в системі розвитку сільських територій.

Бібліографічний список

1. Барановський В.А. Стратегічні аспекти та пріоритети сталого (збалансованого, гармонійного) розвитку / В.А. Барановський // Територія. Сталий розвиток. – К. – 2004. – № 2. – С. 24-31.
2. Гардашук Т.В. Концепція збалансованого (сталого) розвитку та принцип справедливості [Електронний ресурс] / Т.В. Гардашук. – Режим доступу : <http://clubofrome.org.ua/corweb/Publication/15>.
3. Гарнага О.М. Еволюція поняття збалансованого землекористування [Електронний ресурс] / О.М. Гарнага // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – Випуск 10. – 2016. – С. 627-630. – Режим доступу <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/131.pdf>.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
5. Концепт стійкого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Сталий_розвиток.
6. Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 20.08.2003 р. № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
7. Сватощ М. Вплив глобальних процесів на стійкий розвиток сільського господарства / М. Сватощ, Ю. Губені // Аграрна економіка. – 2008. – № 1-2. – С. 38-43.
8. Стельмащук А.М. Економічний механізм сталого розвитку галузі тваринництва в сільськогосподарських підприємствах / А.М. Стельмащук // Інноваційна економіка. – 2010. – № 4. – С. 57–60.
9. Третяк А.М. Землепорядне проектування: еколого-економічні засади формування землекористування природно-заповідних територій / А.М. Третяк, І.П. Гетманьчик. – К. : «ЦП «КОМПРИНТ», 2011. – 254 с.
10. Третяк В.М. Стале (збалансоване) землекористування як фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель / В.М. Третяк, В.Ю. Свентух // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – № 4. – 2015. – С. 24-31.
11. Фостолович В.А. Екологічні інновації – основа збалансованого розвитку суспільства [Електронний ресурс] / В.А. Фостолович. – Режим доступу : <http://magazine.faof.org.ua/content/view/815/35>.
12. Хвесик М.А. Стратегічні імперативи раціоналізації землекористування в контексті соціально-економічного піднесення України / М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 24-30.
13. Черевко Г.В. Науково-методологічні засади зрівноваженого розвитку сільських територій / Г.В. Черевко, І.В. Сембай // Аграрна економіка: Науковий журнал Львівського НАУ. – 2008. – Т.1. – № 1-2. – С. 70-74.
14. Шубравська О. Регіональний аспект сталого економічного розвитку агропродовольчої системи України / О. Шубравська // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 68-73.
15. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень / О. Шубравська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 36-42.

References

1. Baranovskiy, V.A. (2004), “Strategic aspects and priorities of sustainable (balanced, harmonious) development”, *Terytoriia. Stalyi rozvytok*, no. 2, pp. 24-31.
2. Hardashuk, T.V. “The concept of balanced (sustainable) development and the principle of justice”, available at: <http://clubofrome.org.ua/corweb/Publication/15> (access date December 28, 2016)
3. Harnaha, O.M. (2016), “The evolution of the concept of balanced land use”, *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Elektronne naukove fakhove vydannia*, no. 10, pp. 627-630, available at: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/131.pdf> (access date December 29, 2016).
4. Mochernyi, S.V. ta in. (2000), *Ekonomichna entsyklopediia* [The Economic Encyclopedia], Vol. 1, Vydavnychiy tsentr “Akademiia”, Kyiv, Ukraine, 864 p.
5. “The concept of sustainable development”, available at: http://uk.wikipedia.org/wiki/Сталий_розвиток (access date December 28, 2016).
6. Ministry of Agrarian Policy of Ukraine (2003), The concept of balanced (sustainable) development of agro-ecosystems in Ukraine up to 2025, available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (access date December 28, 2016)
7. Svatosh, M. and Hubeni, Yu. (2008), “The impact of global processes on sustainable agriculture”, *Ahrarna ekonomika*, no. 1-2, pp. 38-43.
8. Stelmashchuk, A.M. (2010), “The economic mechanism of sustainable development in the field of animal in agricultural enterprises”, *Innovatsiina ekonomika*, no. 4, pp. 57-60.
9. Tretiak, A.M. and Hetmanchyk, I.P. (2011), *Zemlevporiadne proektuvannia: ekolooho-ekonomichni*

zasady formuvannia zemlekorystuvannia pryrodno-zapovidnykh terytorii [Land Management designing: ecological and economic principles of formation of land use of natural reserved territories], TsP "KOMPRYNТ", Kyiv, Ukraine, 254 p.

10. Tretiak, A.M. and Sventukh, V.Yu. (2015), "Sustainable (balanced) land use as a factor in increasing the economic effective use of agricultural land", *Zemleustrii, kadastr i monitoringh zemel*, no. 4, pp. 24-31.

11. Fostolovych, V.A. "Ecological innovations – the basis of balanced development of the society", available at: <http://magazine.faof.org.ua/content/view/815/35> (access date December 28, 2016).

12. Khvesyuk, M.A. (2009), "Strategic imperatives of rationalization land use in the context of socio-economic recovery of Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 24-30.

13. Cherevko, H.V., Sembai, I.V. (2008), "Scientific and methodological bases balanced development of rural areas", *Ahrarna ekonomika: Naukovyi zhurnal Lvivskoho NAU*, Vol. 1, no. 1-2, pp. 70-74.

14. Shubravska, O. (2009), "The regional dimension of sustainable economic development of Ukraine agro-food system", *Ekonomika Ukrainy*, no. 5, pp. 68-73.

15. Shubravska, O. (2005), "Sustainable economic development: concept and direction of research", *Ekonomika Ukrainy*, no. 1, pp. 36-42.

Сидорук Б.О. ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

Мета. Науково обґрунтувати основні принципи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в галузі сільськогосподарського виробництва.

Методика дослідження. В результаті дослідження використані методи наукового пошуку: монографічний, узагальнення, аналізу та синтезу, індукції (переходу від знання окремих фактів до знання загального) та дедукції, формування причинно-наслідкових зв'язків економічних явищ та процесів в аграрному секторі економіки в залежності від системи землекористування, що в комплексі забезпечують в своїй єдності наукове обґрунтування проблеми збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі у багатосторонньому діалектичному зв'язку.

Результати. Опрацьовано основні теоретичні підходи до трактування дефініцій «збалансований» і «сталий» розвиток в контексті гармонізації використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі. Систематизовано принципи збалансованого землекористування в сільськогосподарському виробництві. Зроблені висновки щодо необхідності оптимізації структури сільськогосподарських угідь та використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі, що сприятиме формуванню ефективного землекористування та покращення якісного стану земельних угідь, які використовуються в сільськогосподарському виробництві.

Наукова новизна. Обґрунтовано авторський підхід до процесу формування структурних зв'язків в системі забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі як на макро-, так і на мікрорівні

Практична значущість. Систематизація основних принципів у сфері забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі дозволить визначити основні пріоритети на шляху формування ефективної системи сільськогосподарського землекористування та покращення якості земельних угідь.

Ключові слова: аграрна галузь, засади, збалансованість, землекористування, земельно-ресурсний потенціал, принципи, сталий розвиток.

Sydooruk B.O. THE PRINCIPLES OF BALANCED USE OF LAND RESOURCES POTENTIAL IN THE AGRICULTURAL SECTOR

Purpose. It is scientifically ground the basic principles of balanced use of land resources potential in agricultural production.

Methodology of research. In the study used the methods of scientific inquiry: monographic, compilation, analysis and synthesis, induction (transfer of knowledge of certain facts to general knowledge) and deduction, causal relationships of economic events and processes in the agricultural sector depending on the land use system, that in a complex provide a scientific substantiation of its unity problem of balanced use of land resources potential in the agricultural sector in multilateral dialectical relation.

Findings. We processed the main theoretical approaches to interpreting the definitions of "balanced" and "sustainable" development in the context of harmonization use of land-resource potential in the agricultural sector. The principles of balanced land use in agricultural production are systematized. Conclusions on the need to optimize the structure of agricultural grounds and use of land-resource potential in the agricultural sector that will promote to the formation of effective land use and improving qualitative state of the land that are used in agricultural production.

Originality. The author's approach to the process of forming structural connections in the system to ensure balanced use of land resources potential in the agricultural sector, both the macro and micro levels.

Practical value. Organizing basic principles in the field of sustainable use of land resources potential in the agricultural sector will identify key priorities for the formation of an effective system of agricultural land use and improving the quality of farmland.

Key word: agricultural industry, bases, balance, land use, land-resource potential, principles, sustainable development.

Сидорук Б.О. ОСНОВЫ СБАЛАНСИРОВАННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА В АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

Цель. Научно обосновать основные принципы сбалансированного использования земельно-ресурсного

потенциала в области сельскохозяйственного производства.

Методика исследования. В результате исследования использованы методы научного поиска: монографический, обобщения, анализа и синтеза, индукции (перехода от знания отдельных фактов к знанию общего) и дедукции, формирование причинно-следственных связей экономических явлений и процессов в аграрном секторе экономики в зависимости от системы землепользования, что в комплексе обеспечивают в своем единстве научное обоснование проблемы сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли в многосторонней диалектической связи.

Результаты. Обработано основные теоретические подходы к трактовке дефиниций «сбалансированное» и «устойчивое» развитие в контексте гармонизации использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли. Систематизированы принципы сбалансированного землепользования в сельскохозяйственном производстве. Сделанные выводы о необходимости оптимизации структуры сельскохозяйственных угодий и использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли, что будет способствовать формированию эффективного землепользования и улучшения качественного состояния земельных угодий, используемых в сельскохозяйственном производстве.

Научная новизна. Обосновано авторский подход к процессу формирования структурных связей в системе обеспечения сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли, как на макро-, так и на микроуровне.

Практическая значимость. Систематизация основных принципов в сфере обеспечения сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли позволит определить основные приоритеты на пути формирования эффективной системы сельскохозяйственного землепользования и улучшения качества земельных угодий.

Ключевые слова: аграрная отрасль, основы, сбалансированность, землепользования, земельно-ресурсный потенциал, принципы, устойчивое развитие.